

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

**АНТИКРИЗОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА:
НАУКОВІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 Економіка
усіх форм навчання

УДК 005.334:338.24](075.8)
А15

*Затверджено вченою радою ФЕУ,
протокол № 4 від 24.12.2020 р.,
згідно з рішенням кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування,
протокол № 1 від 31.08.2020 р.*

Упорядники: **Павловська А. С., д.е.н., професор,**
Руденко О. А., к.е.н., доцент

Рецензент **Фінагіна О. В., д.е.н., професор**

А15 Антикризова економічна політика: наукові засади формування та впровадження : навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка усіх форм навчання [Електронний ресурс] / [упоряд. :А. С. Павловська, О. А. Руденко] ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. у-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2020. – 151 с. – Назва з титульного екрана.

Розкриваються основи, сутність, тенденції та загальна проблематика антикризового управління в умовах розвитку ринкової економіки. Розглядаються основні аспекти кризи державного управління, питання державного регулювання кризових ситуацій. Приділена увага інноваційній стратегії розвитку, інвестиційній політиці та питанням банкрутства підприємств як інструментам антикризового управління; державній політиці, яка проводиться з метою стабілізації економіки шляхом застосування методів впливу на макро- та мікрорівні. Навчальні завдання відбивають реальні ситуації, що можуть скластися в практиці антикризового управління. Запропоновані завдання для самостійної та практичної роботи, а також завдання для перевірки знань.

УДК 005.334:338.24](075.8)

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1 Мета, завдання дисципліни, її місцев навчальному процесі.....	7
2 Зміст лекційного курсу дисципліни «Антикризова економічна політика: наукові засади формування та впровадження»	8
Тема 1 КРИЗИ. КЛАСИФІКАЦІЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ.	8
1.1 Сутність і зміст понять «криза» і «антикризовий стан».....	8
1.2 Класифікація кризових явищ.....	11
Тема 2 СУТНІСТЬ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЦИКЛІЧНИХ І КРИЗОВИХ ЯВИЩ.	14
2.1 Циклічності та кризові явища в соціально-економічних системах. Типологія кризових явищ.....	14
2.2 Економічний цикл та його фази	17
2.3 Взаємозв'язок технічних та економічних криз.....	19
Тема 3 КРИЗИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	21
3.1 Механізм здійснення державної влади і кризи системи управління.....	21
3.2 Зумовленість та сутність криз у системі державного управління	27
3.3 Системна криза публічного управління	30
3.4 Профілактика та можливості подолання кризових явищ у сфері публічного управління	34
Тема 4 МЕТОДИ АНАЛІЗУ КРИЗОВИХ ЯВИЩ.	36
4.1 Діагностика криз в процесі управління.....	36
4.2 Методи моделювання діагностики кризових явищ і процесів	44
4.3 Роль і значення інформації в діагностиці криз	46
Тема 5 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ.	48
5.1 Моніторинг в системі антикризового управління	48
5.2 Ризики в антикризовому управлінні	50
Тема 6 СУТНІСТЬ, СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.	56
6.1 Цілі і завдання антикризового управління	56
6.2 Кризи в тенденціях макро- і мікроекономічного розвитку	59
6.3 Функції антикризового управління.....	62
6.4 Методи антикризового управління	66
Тема 7 МОЖЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.	69
7.1 Зміст та можливості антикризового управління.....	69
7.2 Необхідність і проблематика антикризового управління	71
7.3 Сутність та особливості антикризового управління підприємством, установою, організацією	72
7.4 Принципи ефективності антикризового управління.....	74
7.5 Участь держави в антикризовому управлінні	76

Тема 8 ОСНОВНІ ФАКТОРИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	83
8.1 Загальні принципи управління та вибір стратегічних напрямів виходу з кризи	83
8.2 Інноваційна стратегія антикризового розвитку	85
8.3 Роль людського фактора в антикризовому управлінні	89
8.4 Механізм антикризового управління	92
Тема 9 ТЕХНОЛОГІЇ ЗДІЙСНЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	98
9.1 Організаційно-економічні передумови антикризового управління	98
9.2 Основні поняття технології антикризового управління	100
9.3 Загальна схема процесу управління в кризовій ситуації	103
9.4 Схема розробки та прийняття управлінських рішень у кризовій ситуації	105
Тема 10 СВІТОВИЙ ДОСВІД АНТИКРИЗОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	107
10.1 Американська модель антикризової політики.....	107
10.2 Європейська модель антикризової політики.....	109
10.3 Японська модель антикризової політики.....	111
10.4 Застосування світового досвіду на тлі вітчизняної економіки: проблеми, тенденції.....	113
3 Завдання до практичної роботи студентів.....	116
4 Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.....	117
4.1 Загальні відомості про склад самостійної роботи.....	117
4.2 Опрацювання матеріалу для практичних занять.....	124
5 Індивідуальні завдання з дисципліни «Антикризова економічна політика: наукові засади формування та впровадження».....	134
6 Перелік контрольних питань з дисципліни «Антикризова економічна політика: наукові засади формування та впровадження».....	136
Глосарій.....	139
Перелік рекомендованої літератури.....	143
Перелік використаної літератури.....	148
Висновки.....	150
Додаток А.....	151

ВСТУП

Для здійснення радикальних змін на рівні держави необхідно застосовувати адекватний механізм управління, за допомогою якого можна було б не тільки значно підвищити ефективність економіки, а й задіяти відповідні резерви та досягти рівноважного розвитку в різних суспільних сферах.

Відстежування ситуації дає можливість прогнозувати проблемні ситуації, що виникають в органах влади на всіх етапах їх розвитку, а також заздалегідь розробляти процедури їх розв'язання з урахуванням часових обмежень щодо здійснення управлінського впливу та наявності комплексу ресурсів.

Усі перелічені фактори акумулює антикризове управління як складова загального управління. Крім того, через загострення кризи в Україні виникає потреба в ефективному антикризовому управлінні, а загальні тенденції розвитку науки управління зумовлюють необхідність розробки концепції антикризового управління. В її основу покладено поняття циклічного розвитку керованості, обмеженості ресурсів, браку часу, мотивації прийняття управлінських рішень тощо. Навіть цей далеко не повний перелік свідчить про реальну небезпеку кризи у разі рівноважного розвитку системи та успішного управління. Тому при усталеному функціонуванні економіки практично всі підприємства, організації, фірми мають вживати заходів щодо запобігання розвитку передкризових та кризових явищ. Криза – складне явище, яке має свої ознаки та стадії, певні причини та наслідки. Об'єктивно-суб'єктивний характер її формування, необхідність вивчення та усвідомлення причин, можливість одержання позитивних результатів у разі грамотного керівництва організацією, яка перебуває у стані кризи, дають підстави стверджувати, що криза не означає завершення функціонування системи (організації).

Важливими є антикризові аспекти державного управління, оскільки саме держава має регулювати ринкові відносини з точки зору їх ефективності та пом'якшення соціальних протиріч. Завдання держави – відстежувати взаємозв'язок між масштабами і швидкістю перетворень та виникненням небезпечних тенденцій, що загрожують соціальній стабільності і безпеці держави.

Термін «антикризове управління» виник порівняно недавно. Багато хто вважає, що причиною його виникнення стало поступове входження економіки в зону кризового розвитку, що викликало потребу ефективного механізму, здатного діагностувати наближення проблем, а головне, – зменшити негативні наслідки кризових явищ і процесів.

Корисно задуматися над тим, що таке криза, коли і чому вона виникає, яка її структура. Тоді стане ясно, що криза характеризується безліччю

взаємопов'язаних ситуацій, які підвищують складність і ризик управління. Можливі віддалення і вихід з кризи, її профілактика, переростання однієї кризи в іншу не виключають небезпеку у сьогоденні і повернення кризи в майбутньому. Економіка функціонує циклічно, а тому сам процес розвитку породжує кризові ситуації, це – об'єктивна тенденція.

Наступ кризи визначається реальними тенденціями розвитку економіки, потребами їх періодичної реконструкції, а глибина і характер кризи залежать від ефективності управління.

Відомо, що основною потребою сучасного управління та головним чинником його ефективності є професіоналізм персоналу, який, у свою чергу, визначається підготовкою фахівців, здатних своєчасно розпізнавати й успішно вирішувати основні проблеми розвитку. Ось чому в процесі підготовки менеджерів необхідно оволодіти методологією антикризового управління.

1 МЕТА, ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дисципліна «Антикризова економічна політика: наукові засади формування та впровадження» є органічною складовою частиною єдиної економічної науки – без неї неможливе цілісне розуміння процесів у світовому господарстві. Забезпечення стійкого розвитку економіки України робить надзвичайно актуальним вивчення цієї дисципліни, особливо в контексті ринкових перетворень.

Мета вивчення дисципліни: дає уяву про основні принципи, суть і мету антикризового управління в соціально-економічних системах.

Завдання вивчення дисципліни:

1. Засвоїти теоретичні положення розвитку кризових процесів.
 2. Ознайомитися з методикою проведення діагностики кризових явищ, ситуації, стану.
 3. Ознайомитися з антикризовим механізмом упередження, нейтралізації та подолання кризових явищ у соціально-економічних системах.
 4. Набути практичних навичок самостійного аналізу та прийняття рішень.
- Згідно з вимогами здобувачі освітньо-наукового ступеня повинні

уміти:

- провести експрес-діагностику стану підприємства з метою виявлення потенційних (латентних) кризових ситуацій та явищ;
- скласти прогноз перспективи виникнення та розвитку кризових ситуацій на підставі експрес-аналізу;
- визначити основні напрями запобігання, подолання та мінімізації наслідків кризових явищ на підприємстві;
- опанувати сучасну наукову методологію антикризового управління;
- оволодіти найбільш ефективними, прогресивними формами подолання кризових явищ в економіці і засобами забезпечення її стабільного й ефективного функціонування;
- розкрити сутність та зміст основних інструментів антикризового регулювання та окреслити шляхи застосування світового досвіду антикризової економічної політики на тлі вітчизняної економіки.

знати:

- теоретичну сутність циклічних і кризових явищ та базових технологій діагностики виникнення і розвитку кризового процесу;
- сутність та особливості антикризового управління, оволодіння технологіями антикризового управління на рівні підприємства, регіону, країни;
- основні принципи формування і впровадження антикризової економічної політики, її інструментарію;
- оволодіння знаннями з проблематики та тенденцій застосування світового досвіду антикризової економічної політики на тлі вітчизняної економіки.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антикризисное управление предприятиями и банками: учеб.-практ. пособие. – М. : Дело, 2001. – 840 с.
2. Антикризисное управление: учебник / под ред. Э. М. Короткова. – М. : ИНФРА–М, 2001. – 432 с. (Серия «Высшее образование»).
3. Антикризисный менеджмент /под ред. А. Г. Грязновой. – М. : ЭКМОС, 1999. – 368 с.
4. Антикризисова стратегія розвитку України: соціально-економічні, фінансові та глобальні виклики: монографія /під заг. ред. А. В. Сидорової. – Вінниця : ДонНУ, 2016. – 328 с.
5. Бугай В. З. Життєвий цикл як інструмент антикризового управління підприємством / В. З. Бугай, М. Г. Бурка // Економіка і суспільство. – 2017. – № 12. – С. 198–202.
6. Блинда Ю. О. Передумови формування та особливості функціонування інноваційно-інвестиційних центрів в умовах постіндустріального суспільства / Ю. О. Блинда, Л. І. Чернобай// Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Проблеми економіки та управління.– 2010.– № 684.– С. 85–89.
7. Blynda Yu. O. Economic-mathematical modeling as a precondition for formation means of crisis management of enterprises / Yu. O. Blynda// Економіка. Фінанси. Право.– 2018. – № 6/4.– С. 41–46.
8. Blynda Yu. O. Modeling an anti-crisis investment strategy of enterprise under the threat of bankruptcy / Yu. O. Blynda// Економіка. Фінанси. Право.– 2018.– № 6/5. – С. 47–52.
9. Blynda Yu. O. Development management of the national economy based on the research on the impact of savings at the level of gross domestic product. The Visegrad Four – Ukrainian dimension. Integration – step by step: coll. monograph/ Yu. O. Blynda, V. Ya. Karkovska, I. I. Yaremko; under the editorship of T. Derkach, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor. – Riga, Latvia: Izdevnieciba 14 “Baltija Publishing”, 2017.– P. 176–190.
10. Гой В. В. Антикризисное управління корпоративними підприємствами: теоретичні аспекти / В. В. Гой, О. В. Васильєв // Ефективна економіка. – 2018. – № 8. – С. 26–34.
11. Гудзь О. Є. Формування стратегії антикризового управління підприємств / О. Є. Гудзь // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2019. – № 2. – С. 4–10.
12. Дойл П. Менеджмент: стратегия и тактика: пер. с англ. / П. Дойл ; под ред. Каптуревского Ю. Н. – СПб: Питер, 1999. – 560 с.
13. Діденко Є. О. Теоретико-методичні засади антикризового управління підприємствами / Є. О. Діденко, А. С. Фесюн // Економіка та держава. – 2018. – № 11. – С. 90–96.
14. Дубас Р. Г. Антикризисное управління підприємством: економіка, менеджмент, маркетинг / Р. Г. Дубас // Менеджер. – 2017. – № 2. – С. 5–11.
15. Зверук Л. А. Антикризисное управління підприємством в умовах інноваційного розвитку / Л. А. Зверук, Н. М. Давиденко // Інтернаука. – 2017. – № 1(2). – С. 69–75.

16. Ломійчук В. Навіщо компаніям антикризове управління [Електронний ресурс] / В. Ломійчук. – Режим доступу : <https://nv.ua/ukr/biz/experts/navishchokompaniyam-antikrizove-upravlinnya-2456597.html> (дата звернення: 05.03.2020).
17. Мостенська Т. Л. Інструменти антикризового управління / Т. Л. Мостенська, Е. О. Юрій // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Т. 4, № 1. – С. 64–72.
18. Олешко А. А. Механізм антикризового управління фінансовими корпораціями / А. А. Олешко // Ефективна економіка. – 2018. – № 2. – С. 12–20.
19. Сметанюк О. А. Трансформація антикризових управлінських реакцій в процесі еволюції підприємства [Електронний ресурс] / О. А. Сметанюк, І. В. Причепа, А. В. Вітюк. – Режим доступу : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/issue/view/tmafmsoid.ed-1> (дата звернення: 05.03.2020).
20. Подлужна Н. О. Виклики трансформації антикризового управління підприємствами в сучасних умовах / Н. О. Подлужна, М. В. Петченко, О. В. Якушев // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Вип. 57. – Черкаси : ЧДТУ, 2020. – С. 104–109.
21. Подлужна Н. О. Оцінка економічного потенціалу регіонів України в умовах становлення економіки знань / Н. О. Подлужна, О. В. Якушев // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Вип. 56. – Черкаси: ЧДТУ, 2020. – С. 162–169.
22. Москаленко Н. В. Теоретичні аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні / Н. В. Москаленко // Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування. – 2018. – Вип. 2. – С. 106–112.
23. Череп А. В. Використання економічних інструментів у системі антикризового управління підприємством / А. В. Череп, В. М. Корженевська // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 1. – С. 177–187.
24. Ортіна Г. В. Антикризова модернізаційна модель розвитку суб'єктів підприємницької діяльності реального сектора економіки / Г. В. Ортіна // Часопис економічних реформ. – 2017. – № 1. – С. 66–71.
25. Назаренко С. А. Роль та значення антикризового менеджменту у системі управління економічною безпекою підприємств / С. А. Назаренко // Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. – 2018. – Вип. 3. – С. 64–71.
26. Тимошенко С. В. Деякі питання застосування системи комплаєнс-контролю для підтримки системи управління ризиками / С. В. Тимошенко // Публічне управління та митне адміністрування. – 2017. – № 1. – С. 158–164.
27. Крикун В. Б. Окремі аспекти вдосконалення організаційних засад адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах / В. Б. Крикун // Правова позиція. – 2018. – №2 (21). – С. 60–65.
28. Кох Р. Менеджмент и финансы от А до Я: пер. с англ. / Р. Кох. – СПб: Питер, 1999. – 496 с.

29. Антикризисное управление: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 11 / В. И. Кошкин и др. М. : ИНФРА–М, 2000. – 512 с.
30. Мастенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организаций: пер. с англ. / У. Мастенбрук. – М. : ИНФРА–М, 1996. – 256 с.
31. Сова О. Ю. Сучасна парадигма антикризового управління підприємством / О. Ю. Сова, Є. Ю. Морозов // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.– 2020. – Т. 31 (70), № 2.– С.43–47.
32. Економічні свободи для зміцнення соціально-економічного розвитку України в умовах глобальних трансформацій [Електронний ресурс] / наук. ред. В. Юрчишин. – К. : Заповіт, 2020. Режим доступу : https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_Economic_freedom.pdf
33. Хіт Р. Кризовий менеджмент для керівників: пер. з англ. / Р. Хіт. – К. : Всеуито, Наук.думка, 2002. – 566 с.
34. Антикризисное управління національною економікою: монографія / І. Малий, І. Радіонова, Л. Ємельяненко та ін.; за заг. ред. І. Малого. – К. : КНЕУ, 2017. – 368 с.
35. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы: Университетская книга, 2018. – 608 с.
36. Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV і V промислових революцій): навч. посіб./ за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника і к.е.н., доц. Б. Л. Ковальова. – Суми: Вид-во СумДУ, 2019. – 146 с.
37. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми: ВТД «Унів. книга», 2018. – 572 с.
38. Шкарупа О. В. Екологічна модернізація національної економіки: сутність та регулювання: монографія / О. В. Шкарупа. – Суми: Ярославна, 2017. – 322 с.
39. Лазаренко С. Ж. Корупція як результат системної неефективності державного управління / С. Ж. Лазаренко, К. А. Бабенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 24. – С. 149–151.
40. Райзберг Б. Антикризисное управление – основа оздоровлення підприємства / Б. Райзберг, Н. Костецкий, Е. Янковский // Економіст. – 2000. – № 10. – С. 31–37.
41. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Л. : Кальварія, 2017. – 164 с.
42. Сімків Л. Є. Регіональна економічна політика: чинники формування, пріоритети та механізми реалізації: монографія / Л. Є. Сімків. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. – 380 с.
43. Jereb Borut. Use of Expert Systems in Crisis Management / Borut Jereb, Artur Wrzalik. – 2019. – Vol. 1 (1). – P.406–411.
44. Сімків Л. Є. Теоретичні засади формування організаційно-економічного механізму стимулювання економічного зростання в регіонах [Електронний

- ресурс] / Л. Є. Сімків //Інфраструктура ринку. – 2018. – №17. – С. 295–299.
Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/4-2017>
45. Сімків Л. Є. Напрями вдосконалення процесу формування і реалізації національних проектів / Л. Є. Сімків //Інтелект ХХІ:наук. екон. журн. – 2017. – № 6. – С.105–108.
46. Щедрін Ю. Нормативно-правові засади антикризової стратегії: світовий досвід / Ю. Щедрін //Public Administration and Local Government. – 2017.– Iss. 4(35).– P.49–55.
47. Бутко М. П. Виробничий менеджмент: підручник / М. П. Бутко.– К. : ЦУЛ, 2015. – 400 с.
48. Тягунова Н. М. Основи організації туристичного бізнесу. Кредитно-модульний курс: навч. посіб. / Н. М. Тягунова. – К. : ЦУЛ, 2014. – 130 с.
49. Хмара О. Антикорупційна політика в Україні: доп. від платформи громадянського суспільства. 2-е засідання, 11 лют. 2016 р./ О. Хмара, А. Волошина. – Брюссель.– С. 74.
50. Національне антикорупційне бюро України [Електронний ресурс].– Режим доступу:https://nabu.gov.ua/sites/default/files/reports/nab_report_02_2020_0.pdf
51. Менеджмент громадських організацій: вибрані питання теорії та практики: навч. посіб. / О. Ф.Балацький, О. М.Теліженко, Є. В. Мішенін та ін. ; за заг. ред. О. Ф. Балацького, О. М. Теліженка, О. А. Лук'янихіної. – Суми : Унів. книга, 2015. – 366 с.
52. Березін О. В.Управління проектами : навч. посіб. / О. В. Березін, М. Г. Безпарточний. – Суми: Унів. книга, 2014. – 272 с.
53. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент: підручник / С. М. Ілляшенко.– Суми: Унів. книга, 2015. – 334 с.
54. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: Унів. книга, 2015. – 728 с.
55. Марущак С. М.Оцінка та управління підприємницькими ризиками: навч. посіб. / С. М. Марущак, Г. В. Єфімова, О. В. Пащенко. – Херсон: Олді-плюс, 2014.– 296 с.
56. Божидарнік Т. В. Креативний менеджмент : навч. посіб. / Т. В. Божидарнік. – Херсон: Олді-плюс, 2014. – 498 с.
57. Палеха Ю. І. Менеджмент персоналу: навч. посіб. / Ю. І. Палеха. – К. : Ліра, 2015. – 346 с.
58. Осовська Г. В. Менеджмент: підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2015. – 563 с.
59. Старченко Г. В.Операційний менеджмент: навч. посіб. / Г. В. Старченко, І. В. Калінько, І. А. Косач. – К. : Кондор, 2015. – 264 с.
60. Олешко А. А. Антикризова політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19[Електронний ресурс] / А. А. Олешко, О. В. Ровнягін // Ефективна економіка:електрон. наук. фахове вид. – Режим доступу : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/11.pdf

61. Васильєва Т. А. Держава, підприємства та банки в системі антикризового управління: монографія / Т. А. Васильєва, О. Б. Афанасьєва. – Суми : Ярославна, 2013. – 488 с.
62. Гринько Т. В. Стратегія як інструмент антикризового управління на підприємстві / Т. В. Гринько // Економіст. – 2013. – № 8. – С. 51–53.
63. Мартінович В. Г. Антикризовий менеджмент як концептуальний підхід до формування системи управління / В. Г. Мартінович, О. А. Руденко // Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування : зб. тез доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 30 квіт. 2020 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2020. – С. 9–12.
64. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19: «Економічне відновлення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/progr-covid19-analytics.pdf>
65. Прохорова В. В. Інноваційні перетворення як структурний елемент антикризового управління підприємством / В. В. Прохорова, В. І. Ярмолук // Економіка і управління. – 2013. – № 2. – С. 28–33.
66. Bailey D. The Environmental Paradox of the Welfare State: the Dynamics of Sustainability / D. Bailey // *New Political Economy*. – 2015. – Vol. 20(6).
67. Bakunzibake P. E-Government Implementation in Developing Countries: Enterprise Content Management in Rwanda [Electronic resource] / P. Bakunzibake, Å. Grönlund, G. O. Klein // *Electronic Government and Electronic Participation*. – Amsterdam: IOS Press, 2016. – P. 251-259. – Available from : <http://ebooks.iospress.nl/publication/45112>
68. The home of the U.S. Government's open data [Electronic resource]. – Available from: <https://www.data.gov/>
69. Bluedorn J. An Early View of the Economic Impact of the Pandemic in 5 Charts [Electronic resource] / J. Bluedorn, G. Gopinath, D. Sandri. – IMF, 2020. – Available from : <https://blogs.imf.org/2020/04/06/an-early-view-of-the-economic-impact-of-the-pandemic-in-5-charts>
70. Storoschuk B. D. Regularities of transformation of economic power in the conditions of the global crisis / B. D. Storoschuk // *Economic Bulletin of Dnipro University of Technology*. – 2020. – № 1 (69). – P. 9–21.
71. Simkiv L. Ye. Regional politics of energy savings and instruments of her realization [Electronic resource] / L. Ye. Simkiv // *Economic processes management: Int. sci. e-journal*. (ISSN 2311-6293). – 2016. – № 1. – Available from : http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2016_1/2016_1.pdf
72. Nurkse R. Problems of Capital Formation in Underdevelopment Countries and Patterns of Trade and Development / R. Nurkse. – New York : Oxford University Press, Galaxy Books, 1967.
73. Foray D. The Goals of Smart Specialisation: S3 Policy Brief Series No 01/2013 / D. Foray, X. Goenaga. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. – 14 p.

74. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Electronic resource] / THE COMMISSION EUROPE 2020. – Brussels, 3.3.2010. – Available from : <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=EN>
75. Шембель Ю. С. Прогнозування кризового стану підприємства й обґрунтування комплексу заходів антикризового управління / Ю. С. Шембель. – Дніпропетровськ: НМАУ, 2012. – 188 с.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ ЧДТУ від 22 грудня 2020 року № 370/01 «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук Черкаського державного технологічного університету»[Електронний ресурс].– Режим доступу : <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/15058-poriadok-pidhotovky-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-stupenia-doktora-filosofii-ta-doktora-nauk-cherkaskoho-derzhavnoho-tekhnologichnoho-universytetu>
2. Наказ ЧДТУ від 24 листопада 2020 року № 324/01 «Порядок атестації здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Черкаського державного технологічного університету»[Електронний ресурс].– Режим доступу : <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/14976-poriadok-atestatsii-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-stupenia-doktora-filosofii-v-cherkaskomu-derzhavnomu-tekhnologichnomu-universyteti>
3. ДСТУ 3008–2015 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».
4. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».
5. Кудрицька О. Б. Критерії оцінювання дослідницької роботи[Електронний ресурс] / О. Б. Кудрицька.– 2019. – Режим доступу :<https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/12/4/nak188.pdf>
6. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 073 Менеджмент галузі знань 07 «Управління та адміністрування»: Наказ Міністерства освіти і науки України № 959 від 10.07.2019 р. – К., 2019. – 14 с.
7. Шелегеда Б. Г. Антикризове управління: навч. посіб./ Б. Г. Шелегеда, О. М. Шарнопольська, М. В. Румянцев. – ВРА «Епіцентр», 2013. – 252 с.
8. Белай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика : монографія / С. В. Белай. – Х. : Вид-во НАНГУ, 2015. – 349 с.
9. Петрашко І. Першочергові економічні пріоритети виходу з кризи[Електронний ресурс] / І. Петрашко. – Режим доступу :<https://www.kmu.gov.ua/news/igor-petrashko-nazvav-pershochergovi-ekonomichni-prioriteti-vihodu-z-krizi>

10. Щодо удосконалення державної стратегії регіонального розвитку України до 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strategiya_2020-a0536.pdf
11. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 504 с.
12. Руденко О. А. Методи оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки / О. А. Руденко // Наука України – погляд молодих вчених крізь призму сучасності: тези доп. II Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Черкаси, 26 верес. 2019 р.). – Черкаси: ЧДТУ, 2019. – С. 89–92.
13. Адамська О. Антикризове управління в контексті регулювання на регіональні виклики. Теоретико-методологічний аспект / О. Адамська // Ефективність державного управління. – 2018. – Вип. 2 (55), ч. 1. – С. 30–38.
14. Раєвнева О. В. Моделювання антикризового управління регіоном / О. В. Раєвнева. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2014. – 300 с.
15. Ареф'єв С. О. Особливості антикризового управління підприємством в системі стратегічних імператив [Електронний ресурс] / С. О. Ареф'єв, Ч. Ціфань. – Режим доступу : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7425/1/20170330_Cluster_P314-325.pdf
16. Павловська А. С. Роль інноваційного менеджменту в економічному розвитку регіонів / А. С. Павловська, О. О. Плаксюк, О. А. Руденко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – Вип. 4 (21). – С. 117–122 (електрон. фахове вид.).
17. Руденко О. А. Сучасні тенденції формування інвестиційного потенціалу національної економіки і окремих його складників / О. А. Руденко // Науковий вісник Херсонського державного університету Серія: Економічні науки. – 2019. – Вип. 33. – С. 48–53.
18. Тарасевич В. М. Про орієнтири і напрями виходу з кризи / В. М. Тарасевич // Економіка України. – 2013. – № 9. – С. 4–17.
19. Тюріна Н. М. Антикризове управління: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацька, І. В. Грабовська. – К. : ЦУЛ, 2012. – 448 с.
20. Шапуров О. О. Формування концепції антикризового управління на основі взаємодії системи латентних процесів та системи діагностики явних загроз / О. О. Шапуров // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 23. – С. 35–40.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ І ДЖЕРЕЛА

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

5. Звітність підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.biz-sites.net.ua/show_site/787
6. Бланки звітів підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.debet.kiev.ua/taxonomy/term/411/0>
7. Каталог підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mobilecontent.kiev.ua/ua-firma/company/1509517>
8. Інструкція щодо складання форми державного статистичного спостереження № 2–пром (інновація) «Звіт про інноваційну активність промислового підприємства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1381-04>

ВИСНОВКИ

Таким чином, антикризове управління – це комплекс характеристик, що відображають його особливості і цінність, призначені передбачати і випереджати кризи, пом'якшувати їх перебіг і негативні наслідки, перетворювати кризові процеси на позитивні зміни у сучасному та стратегічному розвитку національної економіки.

Антикризове управління – не тільки виправлення накопичених помилок або розплата за них, це – об'єктивна потреба управління, орієнтованого на стратегічний розвиток, своєчасне реформування соціально-економічних систем, аналіз майбутнього в сьогоденні, оцінка взаємодії господарської діяльності підприємства з державою та населенням.

Жоден тип управління не існує в чистому вигляді, оскільки має певні ознаки, що враховуються в реальній практиці. Наприклад, сучасний менеджмент складається з модулів антикризового, стратегічного, інноваційного, мотиваційного та соціально-орієнтованого управління, які перебувають в особливому зв'язку, поєднанні і взаємодії. Реальний прояв цієї інтеграції характеризується та оцінюється мистецтвом управління, якістю і ефективністю.

Антикризове управління являє собою не тільки складну ієрархічну систему, в ознаках, параметрах і показниках якої воно виражається, а містить характер і особливості професійної свідомості менеджера. Це структура знань, система цінностей, дослідницький потенціал, практичний досвід, світовідчуття, людський фактор поведінки, перспективне мислення, безперервна самоосвіта.

Сучасне антикризове управління в Україні, крім усього іншого, потребує фахівців з управління, які мають спеціальну підготовку і певний набір особистих якостей. Вони готуються для роботи в екстремальних умовах кризи. Підготовка таких фахівців вимагає нових підходів у технології та організації навчального процесу, знань в галузях економіки, права, психології, а також освоєння прийомів поведінки в непередбачених ситуаціях.

Наявність таких фахівців є важливим чинником антикризового управління. Чим складніші умови, тим важливішою стає здатність управлінця передбачати і припускати можливість кризи, готовність до її подолання. І ці якості повинен виховувати і розвивати в собі кожний керівник.

ДОДАТОК А
Зразок оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

з курсу «АНТИКРИЗОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА:
НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ»
на тему: «_____»

Перевірила:
д.е.н., проф. Павловська А.С.
к.е.н., доц. Руденко О.А.

Виконав(ла):
студент(ка) ____ курсу
групи _____
ПІБ

м. Черкаси – 202_рік

Навчальне електронне видання
мережного використання

**АНТИКРИЗОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА:
НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ТА ВПРОВАДЖЕННЯ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 Економіка
усіх форм навчання

Упорядники:
Павловська Анна Станіславівна
Руденко Оксана Анатоліївна

В авторській редакції.

Комп'ютерна обробка: *Т. В. Костенко*

Гарн. TimesNewRoman. Обл.-вид. арк. 10,3. Зам. №20-118

Черкаський державний технологічний університет
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 896 від 16.04.2002 р.
бульвар Шевченка, 460, м. Черкаси, 18006.

Редакційно-видавничий відділ ЧДТУ
red_vidav@chdtu.edu.ua